

K výchove morálnych a bojových vlastností a bojového majstrovstva vojakov

Cieľavedomá výchova morálnych a bojových vlastností a formovanie bojového majstrovstva našich vojakov patrí v súčasnosti k jednej z prvoradých úloh morálnej a politickej, bojovej a psychologicko-prípravy vojsk. Vyplýva z celého radu faktorov, ku ktorým musia neprestajne prihliadať všetci vojenski vychovávateľia, — velitelia, politickí pracovníci, stranícke i zväzacké organizácie. Sú to v prvom rade pokračujúce triedne protirečenia medzi socializmom a kapitalizmom v medzinárodnom meradle a z nich vychádzajúca potreba upevňovať obranyschopnosť našej krajiny a spolu so ZSSR a druhými socialistickými krajinami celého socialistického spoločenstva, ako aj prehlbujúci sa ideologický boj, silnejúca ideologická diverzia imperialismu proti nám a ostatným socialistickým krajinám. Spolu s tým formovanie a upevňovanie morálnych a bojových vlastností a bojového majstrovstva vojakov výrazne podmieňujú požiadavky neprestajnej vysokej bojovej prípravnosti a pohotovosti útvarov a jednotiek, zvláštnosť vojenskej organizácie a vyzbrojovanie armády novými zložitými zbraňami a bojovou technikou, nutnosť ich všestranného ovládnutia na úrovni najvyššieho majstrovstva nielen jednotlivcami, ale celými bojovými kolektívami. Postaci v tejto súvislosti uviesť, že v 30-tych rokoch, vojak, ktorý vedel dobre behať, plazíť sa, zakopávať a strieľať, bol považovaný za „dobrého vojaka“. V súčasnosti už tieto vlastnosti nepostačujú. Činnosť súčasného vojaka je celkom iná: je operátorom, technikom, členom bojovej osádky. Jeho vlastnosti sú určované predovšetkým tým, ako dokáže riadiť techniku, zabezpečovať jej spoľahlivosť, nakoľko je sám spoľahlivým článkom systému „človek — technika“. Vzťah vojaka a bojovej techniky, jeho bo-

jového majstrovstva a vysokých morálnych a bojových vlastností dostáva nové, širšie a všestrannejšie dymenzie. Pojmy „vyrvalosť“ a „statočnosť“ sú v našom obcibí nerozlučne späté s pojmami „zručnosť“ a „znalosť“. Je to zákonité. Nemožno uvedomelo prejavíť odvahu a odolnosť bez ovládnutia moderných bojových prostriedkov. A naopak, nie je možné dokonale ovládať zbraň bez každodennej statočnosti.

Nielen mierová vojenská služba, ale predovšetkým ozbrojený boj rozhodujúcou mierou ovplyvňuje požiadavky na vysoké morálne a bojové vlastnosti a bojové majstrovstvo vojakov. I v epoche vojensko-technickej revolúcie budú o víťazstve v boji rozhodovať predovšetkým ľudia — vojaci oddaní strane a socialistickému zriadeniu, presvedčení o spravodlivých cieľoch vojny, dokonale ovládajúci zbrane a bojovú techniku, s vysokými morálnymi a bojovými vlastnosťami.

Súčasný boj sa bude vyznačovať veľkou rozhodnosťou a nekompromisnosťou v dosahovaní politických a vojenských cieľov, vysokou manévrovosťou, dynamickosťou, rýchlymi a ráznymi zmenami situácie, nerovnomernosťou svojho priebehu, veľkým priestorovým rozmachom. Vojská budú nútené neprestajne sa presunovať na veľké vzdialenosti, viesť úder z chodu, viesť bojovú činnosť vo vysokom tempe, rýchlo prenikať do hĺbky bojových zostáv protivníka. Situácia na bojišti sa bude meniť nielen z hodiny na hodinu, ale v minútach a sekundách. Predpokladá sa napr., že pohyblivé a malorozmerné ciele budú počas boja predstavovať 50 — 60 % všetkých cieľov, ktoré sa budú v priebehu boja umlčovať a ničiť. Z toho vyplýva celý rad požiadaviek na morálne a bojové vlastnosti a bojové majstrovstvo vojakov:

spoľahlivé a dokonalé ovládanie zbraní a bojovej techniky, široké a pevné taktické a technické vedomosti, návyky a zručnosti v riadení a využívaní zložitých bojových kompletov vystupňovaných do automatizmu, pohotovosť a pružnosť myslenia, zpusobilosť prijímať smelé, danej situácii zodpovedajúce rozhodnutia, pripravenosť energicky a rýchlo ich realizovať na bojisku, emocionálno-vôľová stabilita, fyzická zdatnosť, vytrvalosť, úpornosť, presvedčenie o víťazstve a iné.

V súčasnom boji môže dosahovať úspechy len ten vojak a jednotka, ktoré budú konať aktívnejšie a rozhodnejšie než nepriateľ, keď dokážu prevziať iniciatívu, vnútiť svoju vôľu a predstihnúť ho v bojovej činnosti. K takej činnosti treba vojakov cieľavedome pripravovať v každodennom výcviku. To znamená formovať a rozvíjať u nich také vlastnosti ako je iniciatívnosť, rozhodnosť, úpornosť, silnú vôľu, zodpovednosť a pod. Nedostatočná rozhodnosť a zodpovednosť, pasívnosť, nečinnosť, kolísavosť, strach pred možným rizikom nemajú miesto v osobnosti vojaka socialistickej armády a v boji by mohli nielen narušiť, ale aj znemožniť dosiahnutie úspechu. Preto Poľný poriadok ČSĽA zdôrazňuje: „Pokarhanie nezaslúži ten, kto v snahe zničiť nepriateľa nedosiahol určený cieľ, ale ten kto zo strachu pred zodpovednosťou zostal nečinný a nevyužil všetky sily a prostriedky pre dosiahnutie úspechu v boji.“

Zvýšené požiadavky kladie súčasný boj na úroveň disciplíny a vysokú disciplinovanosť vojakov. Je všeobecne známy záver V. I. Lenina, že bez pevnej a tvrdej disciplíny armáda nemôže existovať. Jej sila a základ v našich socialistických armádach spočíva na uvedomelosti vojakov, na správnom chápaní svojich vojenských povinností. „Červená armáda — hovoril V. I. Lenin — zaviedla nebývale tvrdú disciplínu, nie disciplínu korbáča, ale disciplínu vybudovanú na uvedomelosti, oddanosti a obetavosti robotníkov a roľníkov samých.“ (V. I. Lenin: Spisy, sv. 29, Praha, SNPL 1955, s. 244 — česky.) Základným ukazovateľom takej disciplíny je svedomitie plnenie všetkých vojenských povinností, vysoká organizovanosť, zpusobilosť uvedomelo sa podriaďovať rozkazom a nariadeniam veliteľov a náčelníkov. Spolu s tým sa dnes v disciplíne prejavujú také charakteristické črty ako disciplína:

a) času, t. j. schopnosť a pripravenosť každého vojaka a vojenského kolektívu vyvíjať rýchlu a presnú bojovú činnosť rozpočítanú na minúty a sekundy;

b) osobnej a kolektívnej zodpovednosti všetkých príslušníkov jednotky, útvaru za presné a dôsledné splnenie určených úloh a povinností bez ohľadu na ťažkosti, strádanie a prekážky, ktoré sú s tým spojené;

c) trvalej a vysokej bojovej pohotovosti, vyžadujúca veľké duševné a telesné vypätie ľudí, sústredenie ich síl a schopností na splnenie každej bojovej úlohy.

Nekompromisné požiadavky na vysoké morálne a bojové vlastnosti a bojové majstrovstvo vojakov vyplývajú z možnosti použitia zbraní hromadného ničenia v budúcej možnej vojne a nových prostriedkov ich dopravy na cieľ. Ohromná ničivá sila ZHN se prejavuje kombinovaným pôsobením: tlakovou vlnou, svetelným žiarením, prenikavou rádiáciou a rádioaktívnym zamorením terénu. Len vojak s vysokým komunistickým uvedomením, plne oddaný svojej vlasti, s pevnou dôverou k našim spojencom, nenávidiaci nepriateľa, s vysokým bojovým majstrovstvom a vypestovanou odvahou, statočnosťou, vytrvalosťou, disciplinovanosťou a fyzickou zdatnosťou bude schopný znášať tieto neslýchané ťažkosti boja a víťaziť nad zákerným nepriateľom.

Pri použití zbraní hromadného ničenia treba však s plnou naliehavosťou počítať aj s tým, že tieto zbrane budú silno na vojakov pôsobiť aj po psychologické stránke, že budú vyvolávať zložitú psychickú prežívanie, reakcie a stavy. Skúsenosti z minulých vojen, keď sa na bojišti objavili nečakane nové zbrane a technika, dokazujú, že to silne pôsobilo na psychiku vojakov, vyvolávalo zložitú psychickú stavu a reakcie: strach, paniku, stiesnenosť, apatiu, strnulosť a pod. ZHN môžu tieto pocity vojakov ešte viac umocňovať nielen silou bezprostrednej ničivosti ale aj vytváraním vedomia neprestajného ohrozenia života a možnej smrti v dôsledku pôsobenia nevidiaceho rádioaktívneho žiarenia a prenikavej rádiácie. To všetko s plnou naliehavosťou vyzdvihuje do popredia každodenného výcviku úlohu vychovávať vojská k pripravenosti prekonávať ťažkosti bojovej situácie, učiť ich schopnosti úspešne vydržať nervové a psychické záťaž, znášať napätie, ku ktorému nevyhnutne môže dôjsť pri použití nových prostriedkov ozbrojeného zápasu. Vychovávať takto všestranne pripravených vojakov a vojenské kolektívy vyžaduje spolu s morálnym a politickým zakaľovaním formovať u každého vojaka vysoké morálne a bojové majstrovstvo.

Pod morálnymi a bojovými vlastnosťami pritom rozumieme súhrn tých črt cha-

rakteru, vôle a fyzických kvalít osobnosti vojaka, ktoré ho uspôsobujú spofahlivo pôsobiť v mierovej službe a v boji, riadiť svoje konanie a víťaziť nad akýmkoľvek nepriateľom. Tieto vlastnosti umožňujú vojakovi úspešne plniť bojové úlohy, neustupovať pred nebezpečenstvom, nepodliehať strachu a prekonávať ho, správne sa orientovať a rozumne konať v zložitých, dynamických situáciách bojovej činnosti, cieľavedome využívať zbrane, riadiť bojovú techniku, v každej situácii postupovať tak, ako káže svedomie, cit zodpovednosti za osud svojej vlasti a krajín socialistického spoločenstva.

K základným vedúcim morálnym a bojovým vlastnostiam spravidla zaraďujeme tieto vlastnosti: disciplinovanosť, smelosť (odvahu), vytrvalosť, rozhodnosť, statočnosť, iniciatívu, sebaovládanie, samostatnosť, bdelosť a ostrážitosť, fyzickú zdatnosť.

Sú to vlastnosti modifikované potrebami vojenskej služby, záujmami obrany socializmu, najmä požiadavkami súčasného boja. Preto ich označujeme termínom „*bojové*“. Formovanie týchto vlastností pre boj a uplatnenie ich vojakmi v bojových podmienkach dáva týmto vlastnostiam výraznejšiu, ostrejšiu, nekompromisnú podobu a zameranie. V obsahu i forme prejavu týchto vlastností vystupujú do popredia tie ich stránky a črty, ktoré uspôsobujú vojaka zdravo riskovať, prejavovať nezlomnú odvahu, smelosť, statočnosť, hrdinstvo, pohotovosť bez váhania položiť aj svoj život pri obrane socializmu.

Z hľadiska obsahu a formy vyjadrujú tieto vlastnosti v jednote nielen akčnú, konatívnu, vonkajšiu ale i vnútornú, motivačnú stránku regulácie správania sa a konania vojaka v mierovej službe a v ozbrojenom boji. Preto sa v nich prejavuje ideový, politický a mravný profil osobnosti vojaka, jeho marxisticko-leninská svetonázorová orientácia, pevné komunistické presvedčenie, city socialistického vlastenectva a proletárskeho internacionalizmu, jeho ušľachtilé potreby, záujmy, ideály a ciele. Aby sme vyjadrili tieto komponenty, stránky morálnych a bojových vlastností označujeme ich termínom „*morálne*“. Chápeme ich teda v tesnej súvislosti s tými politickými a mravnými cieľmi, ktorým slúžia — a to sú spravodlivé zájmy a ciele obrany socialistického vlasti a krajín socialistického spoločenstva proti všetkým úkladom svetového imperialismu. Totiž ani smelosť, ani rozhodnosť, statočnosť, či inú vlastnosť nemôžeme správne pochopiť bez spojenia s mravnými cieľmi, motívmi vojaka, v mene ktorých tieto vlastnosti získava a pre-

javuje. V tom sa kvalitatívne odlišujú od vlastností, ktoré sa snažia u svojich príslušníkov formovať imperialistické armády.

S morálnymi a bojovými vlastnosťami veľmi súvisí bojové majstrovstvo vojaka. Obe tieto zložité kvality osobnosti socialistického vojaka sa nachádzajú vo vzájomnej dialektickej jednote, navzájom sa podmieňajú a prelínajú. Morálne a bojové vlastnosti na jednej strane vytvárajú subjektívne predpoklady a podmienky pre uplatnenie bojového majstrovstva vojaka a na strane druhej, prostredníctvom bojového majstrovstva, teda cez konkrétnu bojovú činnosť môže vojak prejavovať svoju smelosť, rozhodnosť, statočnosť, vytrvalosť a ďalšie morálne a bojové vlastnosti. Z tejto jednoty zákonite vyplýva aj jednotná výchova a výcvik, jednotná výchova morálnych a bojových vlastností, formovania a zdokonaľovania bojového majstrovstva vojakov. To však vôbec neznamená, že môžeme tieto dve zložité kvality osobnosti vojaka stotožňovať.

Bojové majstrovstvo vyjadruje úroveň vojenskoodbornej pripravenosti vojakov a vojenských kolektívov z hľadiska ich funkčného začlenenia vo vertikálnej a horizontálnej rovine armádneho organizmu. Je to teda taký stupeň vycvičenosti vojaka, ktorý mu umožňuje plne využiť zbraň a techniku, sily a prostriedky, ktoré má k dispozícii pre dosiahnutie víťazstva v boji.

Z pedagogicko-psychologického hľadiska je bojové majstrovstvo osvojeným a upevneným systémom vojenskoodborných a technických vedomostí a poznatkov, návykov, intelektuálnych zručností a praktických zručností a schopností. Z toho tiež vyplýva, že vojenskoodborné a technické vedomosti, návyky, zručnosti, zručnosti a schopnosti tvoria základné komponenty, prvky zložitej štruktúry bojového majstrovstva vojenských kolektívov.

V súčasných podmienkach najmä poznatková zložka bojového majstrovstva (teoretická príprava, znalosť fyzikálnych základov konštrukcie a činnosť zbraní, zbraňových systémov a techniky) vystupuje výrazne do popredia. Maximálne využitie bojových možností nových zbraní a techniky na základe zvládnutia vedeckých základov ich konštrukcie a činnosti sa stalo priamo zákonitosťou. Spolu s tým je dnes bojové majstrovstvo nerozlučne spojené s úrovňou rozvoja taktického a technického myslenia vojaka a prejavuje sa výrazným skrátením času, určeného pre jednotlivé činnosti a úkony spojené s obsluhou a využitím bojovej techniky a výzbroje v boji. Formovať a zdokonaľovať bo-

vojové majstrovstvo preto vyžaduje v procese vojenského vyučovania a výcviku a vo všetkých ostatných vojenských činnostiach cieľavedome pôsobiť na všetky tieto základné komponenty, neprestajne ich rozvíjať a upevňovať.

Výchova morálnych a bojových vlastností a formovanie bojového majstrovstva, je proces dialekticky protirečivý, zložitý a dlhodobý. Zahrňuje obdobie celej vojenskej služby. Je to jednotný proces rozvíjania a zdokonaľovania celého komplexu zvláštností a ich štrukturálnych prvkov prostredníctvom všetkých druhov vojenských činností cestou jednotného, cieľavedomého a zosúladeného pôsobenia veliteľov, politických pracovníkov, straníckych a zväzáckych organizácií, kolektívov jednotiek i vlastného sebaúsilia každého vojaka. Pod vedením vojenských vychovávateľov, plniac náročné ciele bojovej a politickej prípravy a praktické úlohy každodennej vojenskej služby, prekonávajúc pritom rôzne prekážky, znášajúc ťažkosti a veľké nároky každodenného výcviku, získavajú vojaci nové vedomosti a poznatky, rozvíjajú svoje morálne a bojové vlastnosti, formujú a upevňujú návyky, zbehlosti a zručnosti v ovládaní zbraní a bojovej techniky a bojového konania.

Výchova morálnych a bojových vlastností a formovanie bojového majstrovstva vojakov nie je teda samočinným, automatickým procesom, ale procesom, cieľavedome a zámerne riadeným vojenskými vychovávateľmi, predovšetkým veliteľmi. To vyžaduje, aby si neprestajne uvedomovali, že sa v ňom musí v jednote realizovať jeho vzdelávacia (didaktická) i formatívna (výchovná) funkcia.

Socialistická koncepcia výchovy, vyučovania a výcviku vychádza z toho, že vojak nie je pasívnym objektom, ale aktívnym subjektom výchovného pôsobenia. To znamená, že účinnosť všetkých výchovných vplyvov je závislá v rozhodujúcej miere od toho, aký postoj a vzťah k nim zaujíma, či ich uvedomele prijíma, stotožňuje sa s nimi, alebo či ich dokonca odmieta. Všetko naše výchovné pôsobenie, teda aj úsilie smerujúce k formovaniu morálnych a bojových vlastností a bojového majstrovstva „lomí sa“ cez vnútorné podmienky, vnútorný svet vychovávaného vojaka. Preto je veľmi dôležité v prvom rade zistiť s akou úrovňou vedomostí, návykov a zručností, praktických skúseností, názorov, postojov a vlastností prichádzajú mladí branci do armády k výkonu vojenskej základnej služby. To by malo slúžiť ako základné východisko pre ďalší proces formovania ich bojového majstrovstva a nevyhnutných morálnych a bojových vlastností.

Nejde tu pochopiteľne o nejakú jednorázovú akciu, ale o proces, ktorého výsledkom by bola veľmi presná charakteristika vojaka ako podmienka uplatnenia dôsledného individuálneho prístupu pri ďalšom rozvoji jeho osobnosti v súlade s požiadavkami vojenskej služby a boja. Každý vojak by mal prísť v prvých týždňoch vojenskej služby takým systémom poznávania (skúšok, cvičení, testov, záťaží a pod.), ktorý by umožnil určiť úroveň rozvinutia jeho vlastností a schopností a na tomto základe projektovať ich ďalší rozvoj a zdokonaľovanie v súlade s predpokladanou vojenskou funkciou.

Formovanie bojového majstrovstva a výchova vysokých morálnych a bojových vlastností vojakov je v podstatnej miere závislé od úrovne plánovania a riadenia bojovej a politickej prípravy vojsk, predovšetkým na stupni rot, od cieľavedomého úsilia zabezpečujúceho dôsledné splnenie stanovených plánov a úloh. I keď sú ciele a úlohy bojovej a politickej prípravy vo svojej podstate určené programami bojovej a politickej prípravy a plánmi nadriadeného veliteľa, svoju konkrétnu podobu dostávajú v rote, v jednotlivých rozvrhoch zamestnaní, ktoré by mali predstavovať pevne skĺbený, obsahove, časove i priestorove, materiálne a kádrovo zabezpečený systém ideovo-politického a vojenskoodborného pôsobenia, ktorý je pre každého príslušníka jednotky zákonom. Len za týchto podmienok môžeme vo výcvikovom a výchovnom procese realizovať zásadu cieľavedomosti a straníckosti, systematickosti a postupnosti i trvalosti osvojovaných vedomostí, návykov a zručností a pevných morálnych a bojových vlastností. Bojové majstrovstvo je osvojeným a upevneným systémom vedomostí, návykov a zručností. Je systémom, ktorý má svoju vnútornú logiku, spojitost a nadväznosť. Len čo sa v tomto systéme naruší určitý prvok, naruša sa táto kvalita v celej svojej podstate a k jej obnove treba prijímať a realizovať dodatkové opatrenia spojené s vynakladaním nových síl a prostriedkov.

Hlavným a rozhodujúcim prostriedkom formovania bojového majstrovstva vojakov a ich vysokých morálnych a bojových vlastností je výchovno-vzdelávacia a výcvikový proces, organizácia a metodika jednotlivých zamestnaní, poľných a taktických cvičení, bojových a strážnych služieb a s nimi spojená účinná a systematická straníckopolitická práca. Každé zamestnanie v jednotlivých druhoch bojovej a politickej prípravy treba pripravovať, riadiť a uskutočňovať tak, aby sa v jeho priebehu realizovali v jednote dialektické, vzdelávacie ciele — to znamená náročné

a trvalé osvojovanie vedomostí, formovanie návykov a zručností vojakov v ovládaní zbraní a bojovej techniky, rozvoj ich taktického a technického myslenia, predstáv a pamäti, ale súčasne disciplinovanosť a rozhodnosť, smelosť a statočnosť, iniciatívnosť a vytrvalosť, znášať veľké psychické a fyzické záťaže, podstupovať risk, pripravenosť doviesť započatú vec až do konca.

Základnou cestou takéhoto prístupu vo formovaní bojového majstrovstva vojakov a výchovy ich vysokých morálnych a bojových vlastností je dôsledné uplatňovanie princípu učiť vojská tomu čo potrebujú pre boj a učiť ich to v podmienkach, ktoré sa maximálnou mierou približujú bojovej skutočnosti. Skúsenosti potvrdzujú, že nič nepôsobí tak záporne na pripravenosť vojaka pre boj ako zjednodušenie, oslabovanie a zľahčovanie výcviku. Je to tak nielen preto, že nezabezpečuje potrebnú úroveň bojového majstrovstva a pevné morálne a bojové vlastnosti, ale vo svojich dôsledkoch vytvára u vojakov nesprávnu predstavu o súčasnom boji a nárokoch, ktoré by na jednotlivcov a kolektívny kladol. Preto je nevyhnutné prekonávať stereotypnosť a šablónovitosť výcviku, konať jednotlivé zamestnania a cvičenia na rôznych neznámych miestach, v zložitom teréne, pri sťažených povetnostných podmienkach, vo dne i v noci. Spolu s tým vytvárať v jednotlivých druhoch bojovej prípravy, osobitne v streleckej, taktickej, protichemickej, špeciálnej i telesnej, také situácie a podmienky, ktoré povedú k tomu, aby vojaci konali v plnom vypätí svojich duševných a fyzických síl, aby boli nútení iniciatívne a tvorivo myslieť, prejavovať svoje návyky a zručnosti a ostatné morálne a bojové vlastnosti. Práve v takomto prístupe spočíva zmysel realizácie záveru XV. zjazdu KSČ, ktorý zdôraznil: „K mladému človeku musíme byť nároční, nemožno mu idealizovať život, treba ho viesť k tvorivej činnosti a k úcte k práci, učiť ho prekonávať prekážky. Tam, kde sa na mladého človeka nekladú požiadavky... tam sa oslabujú jeho morálne a charakterové kvality, najmä zmysel pre povinnosť a zodpovednosť.“ [XV. zjazd KSČ, Bratislava, Pravda 1977, s. 73.]

K základným cestám, spôsobom a prostriedkom takej organizácie a metodiky výcviku a bojovej prípravy vojakov budú patriť predovšetkým: imitácia vonkajšieho zvukového a optického obrazu a modelu boja; navodzovanie existencie reálneho protivníka kladúceho húževnatý odpor, teda jeho „bojovej činnosti“; vytváranie fyzických a psychických ťažkostí a prekážok

žok vyvolávajúcich negatívne emócie a stavy, ktoré musia vojaci prekonávať, vytváranie riskantných a nebezpečných situácií pri plnom zohľadnení všetkých nevyhnutných bezpečnostných opatrení a ďalšie.

Významnou metódou formovania bojového majstrovstva a výchovy vysokých morálnych a bojových vlastností vojakov vo všetkých druhoch vojenskej činnosti, najmä však v procese bojovej a politickej prípravy je socialistické súťaženie, uvedoméle vyhlasovanie a plnenie individuálnych a kolektívnych socialistických záväzkov a organizácie krátkodobých súťaží. Socialistické súťaženie rozvíja iniciatívu a aktivitu vojakov pri zdokonaľovaní svojho bojového majstrovstva, pociť súdružskej vzájomnej pomoci a podpory, učí šetriť časom, prostriedkami a materiálom, vyvoláva snahu konať na zamestnaniach s plným vypätím svojich síl a schopností, majstrovsky využívať pridelené zbrane a techniku, udržiavať ich v stave vysokej bojovej pohotovosti a pripravenosti, podriaďovať svoje osobné záujmy a potreby záujmom celého kolektívu. „Požiadavka vyššej efektívnosti socialistického súťaženia vyžaduje nielen dosiahnutie vojenskoodborných cieľov, ale v jednote s nimi i sústavné upevňovanie a rozvíjanie morálnych a politických a bojových vlastností každého príslušníka armády“ — zdôraznilo se na porade celoarmádneho stranického aktívu k prerokovaniu záverov XV. zjazdu KSČ v ČSLA. [Porada celoarmádneho stranického aktívu k projednaniu záverů XV. sjezdu KSČ v ČSLA. Praha, NV 1976, s. 25—26.] V súlade so Smernicami pre socialistické súťaženie v ČSLA [Všeob-sm-20] sú preto pre zvyšovanie úrovne bojového majstrovstva vojakov a formovanie ich vysokých morálnych a bojových vlastností rozhodujúce tie záväzky, ktoré napomáhajú výchovu vzorných vojakov, vzorných jednotiek, družstiev, obslůh, osádok a výborných kolektívov, ktoré smerujú k výbornému ovládnutiu a zručnému využívaniu zbraní a bojovej techniky a ďalej prehĺbujú ideovú vyspelosť vojakov, ktoré kladú pevné základy komunistickej zameranosti ich osobnosti ako najširšieho motívu uvedoméleho vzťahu k vojenskej službe a plneniu vojenských povinností.

Dôležitým prostriedkom formovania morálnych a bojových vlastností vojakov a napomáhajúcim aj rozvíjaniu ich bojového majstrovstva je tiež vysoká organizovanosť denného života vojakov v duchu vojenských poriadkov a predpisov, rozkazov a nariadení veliteľov a pevný vojenský režim. „Nie metóda pôsobenia od prípadu k prípadu, nie metóda neprotivenia sa zlu, nie metóda umiernenosti a ticha, ale or-

organizácia kolektívu, organizácia požiadaviek na človeka, organizácia skutočných, živých a cieľavedomých snáh človeka spolu s kolektívom — to musí tvoriť obsah našej výchovnej práce.“ (Makarenko A. S.: Spisy 5, Praha, SPN 1954, s. 290.) Pri takých podmienkach služby a režime dňa sa úspešne rozvíjajú a upevňujú také vlastnosti vojakov ako sú disciplinovanosť, číselnosť, zodpovednosť, presnosť, organizovanosť a mnohé ďalšie. A naopak, tam kde nie je pevného režimu, organizovanosti a poriadku, kde schádza systém náročných požiadaviek, tam sú typické prejavy nedisciplinovanosti, malej zodpovednosti, povrchnosti a lajdáctva, tam dochádza k neplneniu úloh a k mimoriadnym udalostiam, tam sa výchova narúša v jej samej podstate.

Významná a nikým nezastupiteľná úloha pri zdokonaľovaní bojového majstrovstva a formovaní morálnych a bojových vlastností vojakov patrí aj straníckym a zväzovým organizáciám. Sústavný boj za zvyšovanie obsahovej a metodologickej úrovne výcviku proti zľahčovaniu podmienok výcviku, znižovaniu nárokov na úroveň pripravenosti jednotlivcov a kolektívov, kritika nedostatkov v organizácii života jednotiek a vo vojenskej disciplíne, zvyšovanie osobnej zodpovednosti komunistov a zväzovcov za dosahovanie výborných a veľmi dobrých výsledkov, ich každodenná iniciatíva a príkladnosť v úsilí za vysoké bojové majstrovstvo a zručné ovládanie zbraní a bojovej techniky, predstavujú najúčinnnejšie cesty a metódy vplyvu na zefektívňovanie procesu bojovej a politickej prípravy ako hlavného prostriedku rastu bojovej sily a pripravenosti armády.

Rozhodujúcou podmienkou celého procesu formovania bojového majstrovstva a výchovy vysokých morálnych a bojových vlastností vojakov je však všestranná ideovo-politická, vojenskoodborná a meto-

dická vyspelosť a pripravenosť vojenských vychovávateľov - veliteľov, politických pracovníkov, funkcionárov straníckych a zväzových organizácií. Patrí k nej i pedagogicko-psychologická spôsobilosť pre voľbu a využívanie účinných metód, foriem a prostriedkov zdokonaľovania bojového majstrovstva vojakov a formovania ich nevyhnutných morálnych a bojových vlastností. Dôležitá je aj schopnosť pôsobiť silou osobného príkladu, ktorý je jednou z najúčinnnejších metód výchovy. Preto sústavná starostlivosť starších náčelníkov a politických orgánov o všestranný rast a zdokonaľovanie podriadených vychovávateľov, najmä na stupni rotý a čaty, predstavuje najúčinnnejšiu cestu vplyvu na zvyšovanie efektívnosti a účinnosti procesu formovania morálnych a bojových vlastností a bojového majstrovstva vojakov a vojenských kolektívov. Táto starostlivosť je dnes o to dôležitejšia, že najnižšie funkcie v jednotkách a útvaroch našej armády v rozhodujúcej miere zastávajú mladí, málo skúsení velitelia a politickí pracovníci. Tým systematickejšiu a účinnejšiu radu a pomoc potrebujú nielen pri výcviku, ale predovšetkým pri výchove vojakov, osobitne pri formovaní ich morálnych a bojových vlastností. Upozornil na to s plnou naliehavosťou náčelník HPS ČSEA generálporučík A. Brabec na aktívne veliteľov, politických orgánov a straníckych funkcionárov k prerokovaniu záverov 11. zasadania ÚV KSČ týmito slovami: „Formovanie veliteľského zboru, strane plne oddaného, politicky, ideovo presvedčeného a uvedomelého, morálne zakaleného a profesionálne schopného je základnou povinnosťou všetkých, a komunistov predovšetkým. To vyžaduje rozsiahlu prácu, osobný príklad vedúcich pracovníkov všetkých stupňov a taktiež nevyhnutnú trpezlivosť a dôveru predovšetkým k mladej generácii veliteľského zboru“.